

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului : Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . . . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . . . 14 franci " " " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiilor : Pentru publicații oficiale, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Correspondențele sînt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; érá bani de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
--	---	---

Inbuleul I. P. S. S. Părintelui Archiepiscop și Mitropolit Dr. Silvestru Morariu- Andrieviciu.

(Fine).

După cuvîntarea Dluî Iancu cav. de Zota rostită cu multă vîlvă și aplaudată viu la fie-care propusăciune, cântă corul „mulți ani“. Acum își rădică voacra I. P. S. S. părintele Mitropolit și răspunse în următorul mod:

*Prea strălucită și mult onorată Adunare a scutitei
de Dumnezeu Eparchie bucovineze!*

La intrarea Umilînței Mele în scaunul sîntei noastre Archiepiscopii și Mitropolii, nu M'am aseptat să-Mi fie dat a sta un zeceniu întreg în fruntea Eparchiei și a afacerilor Archipăstoriei.

Cu atât mai puțin M'am aseptat la aceea, că în ziua aniversarie a decadei prime de Archipăstorie să-mi fie dat a vedea adunați în biserica catedrală și în reș dința archiepiscopală reprezentanții tuturor organelor constitutive ale comunității noastre bisericesci, — nu spre am cere darea de samă de cele-ce le-am lucrat de zece ani în via Domnului, — ci prin solemnitățile puse la cale cu devotament și strălucire, a vedea manifestarea bucuriei, că Mă află încă în viață, precum și espresiunea de îndestulare și de mulțămire cu ostenelele și modestele rezultate ale Archipăstoriei Mele.

Fie binecuvîntat numele Domnului, carele cu îndurarea sa nemărginită Mi-a prelungit anii vieții până astăzi și M'a umbrat cu ajutorul seu, ca să-Mi pot împlini îndetoriile archipăstoriei, — pe cât a fost și este cu puțință în nisece împregiurări ca cele actuale.

Domnilor și Fraților Mei prea onorați! Ilustritatea Sa, Domnul Dr. Ioan Cavaleriu de Zota, patronul mai multor biserici parohiale și deputatul poporului la dieta țerei și la senatul imperial, ca

organ vorbitoriu al strălucitei Adunări de astăzi, binevoi a atinge un șir de mominte din timpul activității mele archipăstoresci.

Până să-Mi dau răspunsul cel puțin la unele dintre acele mominte, Mă simt îndetorit a constăta în genere — și o fac aceasta după adevăr și fără rezervă, — cum-că micul mîmunchiu de roduri pe terenul bisericesc al țerei nu este propriu al Umilînței Mele, ci că la acesta au participat cu devotament evangelic și conlucrare patriotică toate organele constitutive ale s. noastre bisericii, și anume prea onorații Patroni parohiali ai ilustrei noastre Nobilimii, prea iubitul nostru Cler eparchial, mîndra pleiadă a Înțeleginței noastre după starea și chemarea-i publică, precum și evlavioșii creștini și poporeni de prin toate enoriile orașene și sătesci, cu un cuvînt, *toți ceice locuim în pămîntul moștenirii noastre părintesci și sîntem fi sîntei și dreptmăritoarei bisericii a lui Christos*. De aceea și serbarea iubilarie de astăzi nu este numai a Umilînței Mele, ci a tuturor celor-ce au lucrat și lucră cu devotament la înflorirea bisericii și a țerei.

Spre întărirea afirmării mele fie-Mi conces a aduce unele mominte speciale.

Dacă Ilustritatea Sa domnul vorbitoriu a atins activitatea învățătorală a Umilînței Mele și a binevoit a recunoasce valoarea trîmterilor Mele archipăstoraie în diecesă, apoi adaug la aceasta, cu alușiune la cuvintele evangheliei, că pămîntul, întru carele am sîmînat cuvintele învățăturilor creștinesci, nu este petriș, *ci pămînt bun*, și de aceea tot grăunțele sîmînat a și încolțit și acum sporesce și creșce ca holda cea binecuvîntată.

Dacă apoi s'a întonat fapta înbucurătoare, că în timpul Archipăstoriei Mele de zece ani s'a construit și s'a sîntit acel număr însemnat de biserici, apoi partea Mea constă mai cu samă numai întru aceea, că am îndemnat la zidit locașuri dumnezeesci, dară *meritul real înaintea lui Dumnezeu și al bise-*

riciei este al **Patronilor și comunităților parohiale**, cari au fost gata cu denariul lor la nisce jertfe atât de însemnate, dară mântuitoare.

Dacă se mai indegetă și aceea, că am conferit la descoperirea conștiinței în popor și la priceperea valorii, ce-o are el în raport cu numărul și cu puterea sa de viață, precum și la ridicarea stimei sale propriie și la înmulțirea respectului din partea altor elemente conlocuitoare, apoi adaog și aice, că n'am făcut decât am colaborat cu bărbații luminați, cari stau în fruntea poporului nostru, *pornit pe calea cea bună de cultură sănătoasă*; de aceea și afirm cu tărie, că sunt mândru a fi Archiepiscopul **unui popor ca acesta**, carele merită a avea Archiepiscopul chiar de sama sântilor trei Ierarhi.

Dacă s'a mai afirmat eară de Ilustritatea Sa domnul vorbitoru, că Umiliința Mea am stăruiat a înrădăcina în genere religiozitatea și virtuțile de umanitate, apoi nu pot să nu adaog și aice, că întru împlinirea acestei chemări cardinale a Archiepiscopiei Mele am fost și sunt sprijinit *bărbătesce* de confrății și conlucrătorii Mei în viaa Domnului, de care constătez, că este binecuvântată într'atâta, încât *pre lângă osteneala din partea noastră* a taturora va cresce și va aduce roduri mănoase asemenea pomului plântat la izvoarele apelor.

Dacă s'a recunoscut și aceea, că am stăruiat a-i întări pre diecesanul în cultul patriotismului și în neclintita fidelitate și aprinsa iubire cătră prea înalta Dinastie domnițoară, apoi am făcut-o aceasta și urmez a o face din însuflețirea curată a cetățeanului credincios și din convingerea firmă, că sub aripele *vulturului puternic al Monarhiei și în alipire strinsă de prea înaltul Tron împărătesc se bucură Bucovina* cu vetrele ei părintesci, precum și s. noastră biserică, *de scut și razim puternic, de pace și linisce nebântuită, de prosperitate și îndemănare pe toate terenele vieții*, **încredințare vie nedisputabilă**, de care sunt pătrunse toate plasele poporăciunii noastre Bucovinene.

În fine binevoii Ilustritatea Sa domnul vorbitoru a constata cu bucurie în numele strălucitei Aduării și acea faptă, că în decursul timpului scurt de Archiepiscopie, Mi-a succes a-i întruni pe toți Eparhioții, fără deosebire de limbă, sub parola *Pravoslaviei* și scutul maicei noastre biserice-drept-măritoare, îndrumând așa pace și bună învoire între cele două elemente naționale, înfrățite întru Christos, precum și bună înțelegere și amiceață cu conlocuitorii de alte limbi și confesiuni. Am stăruiat-o aceasta și o voiu stărui, deoare-ce cred și prevăd, că s. noastră biserică din pământul Bucovinei va fi scutită de clătinare și scădere numai așa, dacă fii ei de una și de alta limbă se vor întruni strins și se vor ținea morțiș de flamura Ortodoxiei, după cum au fost din vechime și sunt și astăzi legați unii cu alții prin una și aceeași credință, speranță și amoare întru Christos; cred și prevăd, cum-că cele două elemente

naționale ortodoxe se vor susține și vor prospera în cultură și în stare bună materială numai așa, dacă se vor sprijini frățesce între oiață, pecând pe calea împerechierii s'ar distruge; cred și prevăd, că Bucovina, **maica țeară**, va sta, după cum este, **țeară autonomă**, și se va desvolta, după măsura izvoarelor ei de belșug, numai așa, dacă între toți locuitorii țerei va predomină împăcare și înțelegere în punctul intereselor vitale ale țerei.

Domnilor și Fraților mei prea iubiți! Dintre dorințele și postulatele Diecesei unele se realisară, altele sânt pe cale a se realiza. Dorința principală este însă fără îndoială *activarea Congresului nostru bisericesc*. După-ce, precum a dechiarat de curând Escelenția Sa domnul Ministru de culte, în urma discursului deputatului nostru, dl Victor Baron de Ștircea, în senatul imperial, trătările preparătoare sânt finalizate, sântem îndreptățiți a spera, că din grația Maiestății Sale, marimosului nostru Împărat și Protector al bisericii noastre, vom vedea realizată și aceasta *dorință ferbinte* prin prealalta sancționare a statutului congresual, în puterea căruia deveni-va și biserica Bucovinei *în pozițiunea autonomă*. De aceea și cu ocăjunea de astăzi se ne întrunim în ruge și cereri pentru sănătatea, îndelungata viață și fericita domnie a prealuminatului nostru Împărat Francisc Iosif I., intonând cu o gură și cu o inimă: „Să trăească“.

Eară Domniea-Voastră, prea onorațiilor Domni și prea iubiților Frați și Fii întru Christos, cari a-ți binevoit a Vă aduna astăzi din toate laturile țerei cu felicitări cordiale, binevoii a primi și mulțămirea ferbinte, din toată inima, a Umiliinței Mele și — dacă va mai fi voia Domnului, — apoi se ne vedem și se întimpinăm unii pre alții cu asemenea bucurie și mulțămire și după alți zece ani.

Să trăească deci toți onorații Patroni parochiali! Să trăească iubitul nostru Cler eparchial! Să trăească mareața pleiadă a înțelegerii noastre! Să trăească toți poporeniile nostri de prin orașe și sate! Să trăească toată comunitatea bisericii și locuitorii Bucovinei!“

Dup' această cuvântare aplaudată cu nespus întusias, încât adeseori I. P. Sântia Sa trebuia să ascepte ca să poată continua, cuvântă Venerabilitatea Sa păr. Mitrofor Dr. I. Țurcan în limba slaveană deasemenea între vii aplause, la carea urmă respunsul I. P. Sântiei Sele în aceeași limbă.

În urmă mai cântă corul cu multă bravură psalmul: „Ție se cuvine cântare“, compus de prof. Is. Vorobchieviciu.

Între onorațiilor și corporăciunile, cari venise să-l feliciteze pre înaltul Iubilariu, au fost: Consiliariul aulic contele *Pace*, Căpitanul țerei, Escelenția Sa baronul *de Vasilecu*, Generalul *T. de Seracin*, Președintele tribunalului țerei Uhle, Primariul capitalei A. de Kochanovski, Rectorul magnific Kaluz-

niacki, directoriul ginn. Würfl, Consiliariul scolastic Isopeskul, președintele comunității israelite N. Tittinger cu rabinii Dr. Igel și Weiss, păstoriul evanghelic Fronius cu curatorii comunității evanghelice Mayer, Archimandritul arm.-or. Leon Popoviciu cu reprezentanța comunității armene din Suceava, reprezentanța camerei advocațiale, a școlii reale gr. or., a gimnasiului superior gr. or. din Suceava, a camerei comerciale și industriale, a Societăților: „Școala română“ și „Clubul român“ din Suceava, a Reuniunii medicale, a Societăților academice române „Bucovina“ și „Junimea“, a Societății academice rutene „Bukowyna“ etc. etc. Întră deputățiunile cele numeroase ale comunelor parohiale ortodoxe a fost și deputățiunea creștinilor ortodocși din Liov și Stanislau, care sub conducerea Venerabilității sale părintelui Eugeniu Vorobchieviu prezintă și o adresă omagială legată în catifea albastră și cu inscripțiune în litere de aur. Ea-i compusă în versuri de păr. Eug. Vorobchieviu în limba slaveană și română.

Închinând în fine Î. Prea Sântiei Sale părintelui Mitropolit poporăciunea rurală „pâne și sare“, se închieia această rară *festivitate*, care dură până la 2 oare după amiază.

Dară în zilele acestei festivități încurseră și nenumerate telegrame și scrisori de felicitare dela corporăciuni și particulari; așa dela Înalt Prea Sântitul Archiepiscop și Mitropolit Miron Romanul, dela Prea Sântiele Sale episcopii Gerasim Petranoviciu, Ioan Mețianu și Nicolae Popea, dela administratoriul dieceșei dalmatine Zara, Archimandritul Ioviciu, dela comunitățile parohiale greceșei și sârbesei din Viena, dela deputății bucovineni la senatul imperial din Viena, dela bucovinenii ortodocși cari trăiesc în Viena, dela învățătorii ort. orient. ai școlilor populare din ținutul Rădăuțului, dela comuna orașană Rădăuț, din Travnic și Agram, etc. etc.

Se mai cade în fine să amintim, cum-că festivitățile s'au început faptic încă în ziua m. m. Georgiu, când în toate bisericile din Eparchie s'au ținut liturgie solemnă și doxologie pentru sănătatea și îndelunga viață a Î. P. S. S. părintelui Mitropolit. Această liturgie și doxologie a fost de tot solemnă în biserica vechei Mitropolii din Suceava, zidită în a. 1523. de Stefăniță Vodă și dedicată s. m. m. Georgiu. Și la acea ocaziune proistosul s. mănăstirii, Venerabilitatea Sa păr. Emanuil Ciuntuleac înaintea publicului și închinătorilor evlavioși la moasele s. m. m. Ioan Nou țină o cuvântare, din care reproducem următoarele:

„Eminența Sa Dl. Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu, Archiepiscopul și Mitropolitul Bucovinei și Dalmației este fiu de preot și s'a născut în comuna Mitocol-Drăgomișnei în 14. Noemvrie 1818.

Tănărul Samuil, dotat cu cele mai escelente facultăți spirituale, si-a făcut studiile humanistice și cursul filosofic la liceul de stat din Cernăuți și tot

acolo și-a terminat și studiile teologice, — fiindu-i succesul studiilor strălucit și numărându-se tot dea-una la cei mai distinși elevi.

După terminarea studiilor teologice în 29. Iunie 1843. fu chirotonit în preot și decretat mai întâiu ca administrator parochial și apoi cu un an mai târziu ca paroch în comuna Ceahor, unde petrecu 20 de ani, împlinindu-și servițul totdeauna cu zel apostolic, încât Ceahorul trece și astăzi ca model de parochie bine disciplinată.

Perzându-și însă soția încă în floarea vieții, el în adença-i măhnire își căută și-și află mângăiere în neobosită ocupăciune păstorească și literară.

La anul 1862 apoi lăsându-și în păstoria Ceahorului ginerele, primi un loc de referințe cu o remunerațiune neînsemnată la Consistoriul din Cernăuți, unde de mai înainte împărția excurrando din Ceahor învățământul tipicului și al cântărilor bisericicești, la seminariul clerical și la școala dascălească.

La anul 1866, reorganizându-se Consistoriul bisericeii dreptmăritoare Bucovinene, Î. P. S. S. fu înaintat din grația Maiestății Sale gloriosului nostru Împărat și rege Francisc Iosif I. la demnitatea de consilieriu consistorial.

Și de aici se începe adevărata activitate a Î. P. S. S., care l-a ridicat așa de sus în fața țării.

Dară totuși avu a se lupta și cu nisce tendințe înstrăinătoare ale unor elemente reuvoitoare, încât în urma calomniilor dușmănoase ortodoxiei din Bucovina fu suspins din serviciu chiar de către arhierul seu de pe atunci. Dară adevărul triumfă în scurt timp și cel prigunit fu reșezat cu onoare în postul seu la anul 1874, de când deveni sufletul Consistoriului și al Archidieceșei; apoi intrând în statul monahal și primind cu aceea ocaziune numele călugăresc „Silvestru“, fu înaintat la rangul de Archimandrit catedral. Eară la anul 1877. fu numit Archimandrit archidieceșan și vicariu general al Mitropoliei, încât după repăusarea fericitului Teoctist fu înaintat la treapta de administratoriu al Eparchiei, până-ce în anul 1880 fu denumit de Archiepiscop și Mitropolit în scaunul vacant al Bucovinei și Dalmației.

Și acest bărbat providențial vîzînd pe timpul, când era beata Bucovină anexată la Galiția, pericolul cel mare pentru țeară, credință și națiune, lucră dimpreună cu bravii și fideliu Hurmuzachesci și alți bărbați zeloși, de-și căpătă ea autonomia în anul 1849; căci e adevăr neresturnat, că nimic nu era mai de stricăciune pentru poporul din Bucovina decât această împreunare nenaturală; în *acel timp fatal* țerișoara aceasta pacnică și ospitală și-a perdat fața de mai înainte și s'au încuibat într'insa multe rele, ale căror consecințe funeste se simțesc chiar astăzi mai vîrtos.

Pe iubirile noastre îl mai putem ferici, pentru-că, cunoscând neapărata necesitate de o activitate mai potrivită, se apucă încă ca paroh din Ceahor de redigerea Călimariului român; apoi dela 1850—1863 îl vedem lucrând și provăzând școlile populare și mijlocie din Bucovina cu cărți religioase și profane, chiar 16 la număr, dintre cari multe se întrebunțază și în ziua de astăzi. Pe lângă aceea în anii 1850. și 1851. funcționa Î. P. S. S. ca membru al comisiunii censurătoare pentru cărțile liturgice ort. orient. și anume cu o activitate, de fu recunoscut chiar de locurile mai înalte. Tot ca paroh din Ceahor a scris și editat Î. P. S. S. și o carte de „Predice pentru duminică și sărbători”. Ca tipiconist renumit Eminința Sa și-a câștigat merit nedisputabil, scriind și tipărind „Tipiconul bis. gr. or.” Ca cântăreț Î. P. S. S. este cunoscut și astăzi nu numai în Bucovina, ci pretutindene, pe unde a pătuns „Psaltichia bis.” compusă de Î. P. S. S. — Pe baza meritelor celor multe literare Î. P. S. S. fu ales în anul 1873. de Vicepreședinte al „Soțietății pentru cultura și literatura română din Bucovina”, eară dela 1880. membru onorariu al acestei soțietăți. Dela suirea pe scaunul mitropolitan Eminința Sa a mai pus la cale cu concursul preoților din eparchie înființarea tipografiei și redigerea foaiei bisericesci „Candela”. În fine a scris și doaua apologii, în care combate în mod sistematic atacurile asupra bisericii noastre din partea contrarilor ei. Cu privire la multipla și onorifică activitate a Emininței Sale îi conferiră profesorii universității imperiale din Cernăuți titlul de „Doctor sacrae teologiae honoris causa”, care conferire și fu aprobată de Maiestatea Sa Împăratul.

Calea sâmbetei.

În a doua zi de St. Păscii și în sărbătoarea Înălțării Domnului se cetesce în biserica noastră o pericopie din faptele apostolilor cap întâiu, în carea se cuprinde și următorul vers 12: „Atunci s'au întors apostolii în Ierusalim dela muntele ce se chiamă Eleon, carele este aproape de Ierusalim; ce are calea sâmbetei”. Cuvintele subliniate se află așa numai în traducerea făcută și aprobată de St. Sinod al României (București 1888). În biblia tradusă de Samuil Clain ele sună: *calea sâmbetei având*; eară în noul testament apărut în Viena 1868. în editura lui Reichard et comp., precum și în edițiunea st. scripturii de soțietatea biblică pentru Britania și străinătate (1873, Pesta Hornyansky) se cetesce: *o cale de sămbătă*. Alte traduceri a st. scripturii în limba noastră nu am.

Calea sâmbetei fiind o espresiune despre a cărei înțeles cea mai mare parte a poporului nostru nu-și poate da seama, mă voi încerca eu, cu per-

mișiunea Onorabilei Redacțiuni a Foaii diecesane, să o esplic cât se poate de scurt și la înțeles.

Calea sâmbetei era o bucată de drum de o distanță anumită, unica permisă să o percurgă judeii în ziua sâmbatului ori a sâmbetei. În cele 10 porunci date de Dzeu lui Moisi în muntele Sinai se prescrie și săntirea sâmbatului (II. Moisi XX. 8. 9. 10.). Sâmbat însemnează repaus, odihnă. Ziua a șaptea era consacrată lui Dzeu și se serba cu abținere dela ori și ce lucrare. „Șase zile să lucrezi, ear a șaptea zi să repausezi, chiar în timpul aratului și al secerișului să repausezi” (II. Moisi XXIV. 21.) și: „Șase zile să lucreze (fiii lui Israil), dar a șaptea zi să fie sâmbat de repaus, zi sfântă, nici un lucru să nu faceți. (III. Moisi XXII. 3).

Însă nu numai afacerile de casă, de economie, de negoț etc. se considerau ca o lucrare interzisă strict de lege, ci chiar și umblarea. O călătorie întreprinsă în astfelu de zi spre ori și ce scop, ma chiar și preumblarea mai lungă, obositoare se privea ca o profanare a sâmbatului. „Să șeară fiecarele acasă și nimenea să nu ese din locul seu în ziua a șaptea”, prescria legea (II. Moisi XVI. 29.).

Era însă absolut cu neputință să țină această prescriere, căci multe lucruri de o trebuință neapărata nu puteau să nu le sevirșească chiar în ziua sâmbetei. Au nu fiecarele din voi i-și desleagă boul seu și asinul seu dela esle și-l duce de-l adapă? întrebă Domnul pe farisei, înfruntându-i pentru fățăriia lor.

Trebuia deci să se țină cont de astfelu de lucruri neevitabile. În pasajile st. scripturii: „Și Moisi luă cortul și-l întinse afară de tabără, departe de tabără, și-l numi pre acesta cortul întrunirii (mărturiei); și a fost că ori cine căuta pre Iehova mergea la cortul întrunirii, care era afară de tabără”. (II. Moisi XXXIII. 7.) — afară cărturarii și fariseii espedientul a încungiura vigoarea legii și inventară calea sâmbetei, o cale așa de lungă, precât era distanța dela capetul taberei până la cortul mărturiei, unica permisă poporului judaic în ziua sâmbatului fără temere că-l va profana.

Cât de mare a fost distanța dela capetul taberei Israelitilor până la cortul mărturiei în st. scriptură nu am aflat. Am aflat însă în sinaxariul din sărbătoarea Înălțării Domnului următoarele pasage referitoare la obiectul din cheștie: „Atunci apostolii părăsind a se uita s'au întors din muntele maslinilor, și este aproape acest munte de Ierusalim, ca la două mil și patruzeci de pași, fiind departe de densus. Că aceasta este și calea sâmbetei și așa Moise cu legea au pus atâta pași să umble sâmbăta: pentru că și cortul mărturiei atâta pași era departe de tabera jidovească. Că era slobozi ei să meargă acolo sâmbăta să se inchine, eară să nu facă călătorie mai multă. Pentru aceea și calea sâmbetei s'a chemat”.

Calea sâmbetei s'a numit deci, precum s'a zis și mai sus, o distanță de două miș și patruzeci de pași. Atâta li era și li este permis judeilor să umble în ziua sâmbetei. O călătorie mai mare decât aceasta a fost în ochii lor o profanare a sabatului.

Mihailu Juica,
preot gr. or.

Nedeele.

Din incidentul sistării rugii din Borlova eruditul Dr. George Popa, asesor consistorial ordinariu în Arad, publică în num. 34. al „Luminătorului“ următorul articol, care îl reproducem pentru însemnătatea lui.

„Despre „nedee“ sau „rugă“, s'a vorbit în numărul din 25. Aprilie al acestei foi. Credem că va interesa, să adaugem în șir cronologic, unile fapte istorice, cari ni pot conduce să aflăm originea acestor cuvinte, și a instituțiunii, la carea se referesc.

La bătrâna Roma, patricii și agricultorii trăiau pe câmpia din jur, nu în cetate. Dar tot a noaua zi „nona dies“, veniau în cetate, ca să asculte edictele dela pretori și dela edili, și alte publicațiuni sau vești politice, militare, economice scl. spre instruirea proprie și spre orientare în afacerile obveniinți. Emiteau, mai ales edili, multe edicte, nu numai la începutul oficiului lor, fără și sub durata acestuia, întru a regula adunările publice, comerțul, relațiunile sanitare scl.

Se aduna mult popor, se făceau vinderi și cumpărări, un târg după toate formele. Atunci, pentru a exprima târg în limba latină, s'a luat „nona dies“, și de aci s'a format „nundinae“, cu plural, singular nu are, și este logic așa, de-oarece înseamnă un ciclu de mai multe zile, adică de noaë. Acum, din târg sau „nundinae“, pe regulile cunoscute de prefacere și elisiune, s'au născut ale noastre nedee*), cari încă n'au singular, numai plural, și înseamnă adunare multă de popor.

Să spunem odată, că aici vorbim de date istorice și fapte positive, dar nu de acele nedee, ce se cunosc din mitologia poporului, apoi că dacă slavii au luat dela noi instituțiunea și cuvântul de nedee, ca multe altele, nu trebuie să ne lăpădam de ale noastre când le vedem răspândindu-se la străini**); am fost mai vechiu popor de cultură, și deci, de unde aveau să iee, dacă nu dela noi!

*) După jargonul poporului bănățean cuvântul „nedee“ se exprimă năgeie. Red. Lum.

***) Noane ni se pare suspicioasă deducerea cuvântului *nedee* dela latinescul *nundinae*. 1. pentru schimbarea accentului, care s'a păstrat de minune bine în limba românească precum și în celelalte limbi surori. 2. pentru elisiunea literei *n* chiar în Bănat unde se zice: băni (băi, balnea), căpătânlu, călcânlu, cimponlu, vine (vinea) s. a. Mai curând ne-am fi acceptat să se zică nundine sau nundine după analogia grindină, margine s. a. decât să se elideze *n* după *i* scurt; peste tot, n'avem exemple pentru lungirea lui *i* scurt și pentru strămutarea accentului în cuvinte de origine latină. Afară de aceasta, *nedeele* nu sunt cunoscute în acele părți ale Bănătuului, unde Românii n'au logodnă ci credință, unde nu este *zpadă* ci *neauă* n'au *ciobani* ci *pecurari*, nu există *șeoace* ci numai *mori* s. a. adică în acele ținuturi, unde poporul nostru n'a avut atingere cu elementul slav. Red. F. D.

Dar de unde nedeele, au devenit sinonim cu „rugă“? Aici avem date în abundență și chiare, din evul mediu, la istoria comerțului, a cambialelor și mai vartos la dezvoltarea instituțiunilor canonice; vom spune în scurt.

La început era puțină securitate pe drumuri, mai nici drumuri, și târgurile încetaseră sau se redusese foarte. Atunci biserica, carea primise asupra sa, a continuat cultura, de unde s'a întrerupt, a introdus, mai ales în Germania, la anumite locuri și zile, liturgiile solene, împreunate cu indulgențe (absolveri, deslegări de păcate) mai mari sau mai mici. La asemenea servite divine, venea popor de toate laturile și din mare depărtare, cale de multe zile și săptămâni, cu lithie sau processiune, pentru indulgențele prețioase. Prin popor, se luara comerțanții, cu negoatele lor, sperând securitate mai multă sub scutul unei processiuni religioase. Așa se introduseră târgurile de țeară, în jurul bisericeii, ce-și serba sântul patron sau hram. Până astăzi germanii numesc târgul de țeară (Jahrmart) adese-ori „Messe“, ceea-ce înseamnă, între altele, și liturgie și rugă, așa zic d. e. Leipziger Messe, Nürnberger Messe scl. târgul de țeară dela Lipsca, Norimberga scl. eară la unguri, cuvântul „búcs“ și „búcsú“, înseamnă lithie, indulgența, târg, hram.

Ce au fost, pentru cultură, acele târguri sau conveniri de popoare? scie fie-cine.

Dacă acele reforme soțiale, sub numirea de rugă, dela apus și din Germania, au venit până la unguri, ușor au putut să între la noi, unde-și aveau terenul pregătit, care pregătire este dovedită cu acel fapt, că s'a conservat cuvântul de nedee, prin urmare exista și conceputul sau lucrul carele să corespundă acestui cuvânt sau termen.

Prin aceste rațiuni, ne încumetăm încă a presupune, că nedeele s'au susținut la noi în continu cu sau fără rugă, și verosimil că goții, cari au primit creștinismul aici dela noi, au văzut aceste nedee, și mai apoi așezându-se dênșii — respective o parte dintr'ênșii — în Germania, le-au dezvoltat până la târguri de țeară. Această presupunere nu absoarbe cele ce le-am zis despre influința posterioară ce ni-a venit dela germani, și carea nu voim s'o tragem la îndoială, pentru-că a fost puternică, de a trecut și peste noi, mai departe, că aflam chiar la moldovenii cuvântul „iarmaroc“, va se zică târg de țeară, ce s'a născut din vorba germană „Jahrmart“.

Se fac la noi nedee, și fără de hram, că nu în toate locurile se serbează hramurile cu festivități străordinaire, și acestea sânt rugile proprii, cunoscute mai pretotindenea. Doară pentru că sânt mai cunoscute, de aceea s'a preferit a li-se zice nedeele „rugă“, nu liturgie ca în Germania, și nu hram, că este greu de pronunțat. Aceste rugi proprii se serbează din caz în caz, când se sântesc și se înalță atare cruce, pe câmp, la intrare în comună, într' hotare scl. Aceste cruci se numesc de comun rugi: la sântire se adună mult popor, și se ospetează la mesele întinse, pare că sânt acele ospete comune sau agape din biserica vechie, a căror origine vor unii s'o cerce până la evrei și la romani nainte de încreștinare. Resumem că

au concurs mai multe cauze, intru a ni aduce la ființa instituțiunei de care ne ocupăm.

Când s'a întărit potestatea civilă, ca să poată da garanță suficiinte pentru securitate și drept, atunci biserica, bucuroasă că a pus târgurile în lucrare, a renunțat la tutoratul asupra lor, și i-a ces potestății civile. A primit biserica numai constrinse acel tutorat, ca să aibă ocaziune a servi culturai și religiunei, dar i-a fost molest, și nu-i convenia când își aducea aminte de esemplul lui Christos, carele i-a alungat dela biserică cu biciul pre târguitori. Astăzi numai de suvenire vedem, în capitale mai mari, când se serbează sântul patron, că pun înaintea bisericeii o measă seau doauă, cu turte și colaci de vindut pentru prunci. Contrast, se vezi lângă o catedrală magnifică, pe un larg elegant, că o measă puțin frumoasă, cu articule de acestea, împedecă calea pe petrată!

Dacă în butul acestei originii, totuși din nedee seau desvoltat la noi târguri formali de țeară, cauzele sunt mai multe, dintră cari ni se par mai de considerat următoarele: a) doctrina despre indulgințe, în biserica orientală n'a format graduri atât de multe și varii, ca în biserica apuseană. La noi, fiecare creștin e convins, că preotul seau poate da indulgințe plenarie și poate deslega încă și de sub anatema arhierelui. Deci indulgințele n'au fost așa cercate, prețioase, apetite, încât să-i constringă pre ai nostri la călătorie de mai multe zile; b) biserica orientală a ținut și ține, mai mult decât cea apuseană, cu rigoare la aceea dispusețiune canonică, cumcă lithia nu poate fi mai lungă decât o zi, fără permisiune specială de la episcopul concerninte, și în aceea una zi se compută și mersul și venitul. Așa, nu s'au putut presenta neguțătorii din depărtare, ca în Germania unde procesiunea era lungă și rugile țineau septemăni întregi; c) n'am fost popor de industrie și de comerț, prin urmare neguțătorii cei mari nu aveau ce se cerce la noi, eară pentru un târg de după lipsele agricultorilor, cu carele și cu vitele lor, se recere un teritoriu mai mare, de cum se poate găsi în comunele rurale, prin cari locuim cu preferință; d) Dumnezeu se nu ni impute că ne lăudăm, când afirmăm cumcă creștinismul nostru a fost totdeauna mai pur, și românul s'ar fi scandalit de vedea că ceremoniile sante, se amestecă printre afacerile unui târg de țeară; e) dacă era târg ar fi venit, cu doba și cu publicațiunile, magistrații, cei mai tot străini, însă Românul doria naturalminte ca în aceea ocaziune, când își ospetează consăngeni și cunoscuții, să fie, cum ziceau betrânii „noi creștinii întră noi“.

Ni-a remas totuși și noauă ceva din ale fêrgului, pentru că la nedeele noastre încă se presenta neguțătorii din loc și de prin comunele vecine, cu mese și corturi modeste, de vind turte și păpuși, prime și clopoței, și alte lucruri de seama pruncilor.

Din acestea, așa se vede că nedeele, noi le avem dela Roma, acum direse și reformate de influința creștină. Biserica le-a găsit la popor, și recunoscându-le că sunt bune, le-a condus pe cărarea religiunei; că pentru cele bune și frumoase, pentru toate se poate găsi loc și modru de viețuit în religiune.

Ca la nedee în Roma, că mergeau în oraș, chiar și fără altă treabă, numai spre a se informa de stările și ordinațiunile publice, așa astăzi încă Românul se duce la târguri adese-ori numai pentru a șcirici despre consăngeni și cunoscuții seii din alte sate, a prinde sciri și vesti din afacerile politice și economice scl. Cu atâta mai vêtos se duce la nedee, când are un titlu mai onorabil, sânta rugă seau hram, și ocaziune mai bună a se instrui în cele necesarie și dorite. Sub inpresiunea și auspiciile ceremoniilor bisericesci, aceste nedee sunt: o manifestațiune a coerintei parochiali, serbători familiare, conveniri de amici, în fine sunt tot atâtea metinge populari, ce le arangează poporul sieși, când lipsit de inteligință seau pentru că inteligința fiind educată de străini nu-l mai înțelegea în lipsele sale, s'a vezut silit a se îngrijii însuși pentru disertatiuni publice, dialoage solene, orientare în afacerile naționale scl. Chiar când preoții au fost greci și serbi, neadormitul semț național nu l-au putut alungă din aceste nedee, în cari poporul suleva și desbătea, în propriu orizontul seu intelectual, causa restaurării ierarchiei naționale. Astfeliu nedeele sunt o instituțiune și un factor de cultură.

Ne plângem adese-ori, cu drept cuvânt, că poporul nostru se interesează prea puțin de afacerile publice, și recunoascem cumcă este detorința noastră, a descepta într'insul mai multă interesare. Fiind așa, caută să nisuiim la înmulțirea adunărilor publice, dar nu a le înpuțina încă și acelea, cari întroduse și active le-am moscenit, sunt înrădăcinate, plăcute și salutare.

Ni se va zice că la nedee se fac multe escese. Respondem, că nu există nici o instituțiune, veră cât de sântă, din carea se nu fie făcut până acum un abus, ticălosul de om. Însă, în asemenea cazuri escepționale, la ce sunt bunii, învățătorii și preoții poporului, dacă nu pentru a lumina și a îndrepta!

Dr. Georgiu Popa.

Mircovați, în 16/29 Mațu 1890.

Dle Redactor! Cu inima plină de durere Ve aduc la trista cunoscință, cum-că bunul nostru învățătoriu gr. or. român Petru Ișțvan, după un morb îndelungat, în 7. Maiu nou a. c. și-a dat nobilul suflet în mânilor Creatorului.

Prin moartea densusului comuna noastră a pierdut nu numai pe bravul învățătoriu, ci și pe luptătoriu neobosit pentru binele și esistința comunei noastre bisericesci gr. or. române, care fiind persecutată de soarte. a avut mult de suferit din partea confesiunei și națiunei străine din loc, cu ocaziunea despărțirii, și numai prin înțeleapta și tactica conducere a fericitului în Domnul ni-a succes mântuirea școalei și a bisericeii noastre din mânilor străinilor.

Fiertatul dela anul 1862. până la moarte a funcționat ca învățătoriu în comuna noastră și totdeauna a fost la culmea chiemării sale așa, încât și-a câștigat stima și

îubirea elevilor și coreligionarilor sei și respectul străinilor din comună și din giur.

Îl deplânge neconsolata sa soție și toți amicii și cunoscuții sei, căci alți următori nu au lăsat după sine.

Înmormântarea sa întemplat în 9. Maiu nou, cu celebrarea a 6. preoți sub conducerea dlui protopop al Vârșeșului, Ioan Popoviciu, în biserica gr. or. rom. din loc.

Cântările funebrele le-a executat pelângă corul vocal al plugarilor din loc, și corul plugarilor gr. or. din Vărădia.

Fie-i țărina ușoară și memoria eternă!

Nistor Ogrin,
corist.

Mehedica, în 11/23. Maiu 1890.

În ziua de 7/19. I. c. în comuna noastră era să se țină o licitație; adevă comuniunea Urechiatu de sub Nr. 175. dătorea banii orfanali 297 fl. 68 cr. pentru care i se făcea execuție pe averea mișcătoare și erau să i se vindă vitele, prin ce întreaga familie constătătoare din 17. membri rămânea de tot seracă.

Executorul Muntean ca esmis al fiscului comitatens avea de gând ca în lipsa de licitanți să cumpere el însuși vitele.

Domnul notariu substituit *Emanuil Barbu*, ca să nu se lapede vitele bieților oameni pe nimica și ca să nu se ruineze o familie întreagă, scoase din busunariul seu suma de 297 fl. 68 cr. și o plăti executorului; eară membriilor comuniunii le zise: „Duceți-ve vitele la moșiile voastre de unde le-ați adus!“

Vaietele membrilor comuniunii și cu deosebire plângerile pruncilor, care atraseseră la casa comunală mult popor — se prefăcură acuma în lacrimi și strigate de bucurie. Dumnezeu să respălătească dlui notariu după inima lui cea nobilă!

Iosif Fotoc,
învătătoriu și not. com. par.

Varietăți.

Pensionare. Cetim în „Luminatoriul“: În ședința consistoriului plenariu întrunită la 8/20 ale cur. în Arad, între altele s'a deliberat și cauza de *pensionare* a venerabilului nostru protopresviter *M. Dregheciu*, înaintată la cererea proprie, prin sinodul protopresviteral d'aici. Consistoriul, luând în dreaptă considerațiune servițiile îndelungate și alese precum și meritele petentelui, a făcut excepțional favor ven. protopop, acordându-i o pensiune anuală de 1000 fl. v. a. parte din venitele sesiunilor reduse din protopopiatul seu, parte din dotațiunea protopresviterului tractual, carele va urma. Astfeliu azi-mâne va dispărea încă una dintre figurile noastre cu trecut însemnat și strălucit de pe arena activității publice. De s'ar îndura ceriul spre noi, ca cel puțin pe acest ultim veteran să ni-l țină încă mulți ani în viață.

Hymen. Astăzi în ziua de Rusalii la 9. oare a. m. dl librariu *Iosif Carol Reich*, se cunună cu domnișoara *Elisa Schütz* în biserica rom. cat. din loc. Felicitările noastre însurăteilor:

Promoțiune. După cum se împărtășese din Budapesta dl Eugen Mețian, fiul P. S. Sale dlui episcop din Arad a fost promovat de Doctor în drepturi. Felicitările noastre!

Di Iacob Negruzzi, directorul revistei „Convorbiri literare“, e decis să scoată prin Octomvrie viitor într'un volum *Copile sale de pe natură*.

O Română doctor în drept. Subiectul tesei de doctorat, susținută de d-șoara Bilcescu înaintea facultății de drept din Paris, este următoriu: Despre condițiunea mumei pentru tesa franceză și despre coloni pentru tesa latină.

Autori români traduși în bulgăresce. Cetim în „Românul“: Decătră dl Butoff, student bulgar, s'au tradus în limba bulgărească mai multe bucăți din autorii nostri cei mai principali, ca Alexandri, Eminescu, Gane, Slavici, D. Zamfirescu etc. Aceste traduceri vor apărea în suplimentul literar al unui ziar quotidian din Sofia.

Maial. Tinerimea dela școala confesională gr. or. rom. din *Făget* dimpreună cu corul vocal din loc va aranja Duminecă în 27. Maiu v. un maial în pădurea spre „Drumul Căpălășului“, la carea on. inteligentă din jur, cu deosebire on. domni preoți și învățători sunt invitați. Cu stimă *Unipan*, învățătoriu.

Averea bisericeii sêrbesci. Cu finea anului 1880. averea bisericeii sêrbesci a fost de 3,986.045 fl.; eară cu finea anului 1889. de 5,651.135. S'a sporit așa dar în curs de 10 ani cu 1,665.090. Aceste date le-a trimis din oficiu Eug. *Dumșa* foilor din Budapesta pentru a desminti afirmările, că s'ar fi comis defraudățiunii în fondurile bisericeii.

Note de 1 fl. Notele de stat cele vechi de 1 fl. dela 1. Ianuarie 1882., se mai primesc în schimb de cătră casele statului numai până la 18/30. Iuniu 1890. Deci cei cari au hârtii de 1 fl. de cele vechi se îngrijească să și-le schimbe până la terminul numit.

Alegerea de superintendent în Pojon a reușit în favorul Slovacilor naționali. Ales a fost *Baltik* cu 63 voturi în contra lui *Tersztejeszki*, care a întrunit numai 32 voturi.

Revisiunea regulărei hotarelor dintră Austro-Ungaria și România. Generalul *Pencoricu* și locot.-colonel *Grozea*, delegați români au plecat la Viena, pentru ca împreună cu delegații austro-ungari să stabilească programul comisiunei mixte, privitoriu la revisiunea regulărei frontierei dintre România și Austro-Ungaria.

Vaccinare în contra turbărei. Ministrul de interne a făcut printr'o adresă cătră municipii cunoscut, că oamenii sêraci, cari sunt mușcați de câni turbăți, se primesc pentru a fi îngrijiți și tratați grătit în instituttele de vaccinare ale statului, deacă se dovedesce prin certificat dela autoritate, că respectivii au fost în fapt mușcați de animale turbate și că sunt sêraci.

Licitațiune minuendă.

În urmarea încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan al Caransebeșului dtdo 22. Septemvrie 1889. Nr. 1114. E. se escrie licitațiune minuendă, pentru edificarea de nou a școlii confesionale gr. or. române din Cliciova, protopresviteratul Făgetului, cu termin până la 27. Maiu (8. Iunie) a. c. în care zi va fi și licitațiunea.

Prețul de esclamare este 960 fl. 90 cr. v. a. în care sumă se compută și tot materialul cuvincios. Licitanții au să depună vadiu de 10% în bani gata.

Planul și specificățiunile se pot vedea în fiecare zi la președintele comitetului parochial din Cliciova.

Cliciova din ședința comitetului parochial ținută la 15. Aprilie 1890. [12] 1—1

Dionisie Grozescu, Ioan Barbonlu,
paroch și preșecintele com. parochial. notariul com. par.

Licitațiune minuendă.

Pe basa încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan dtdo 16. Aprilie 1890. Nr. 1076. se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea bisericii gr. or. rom. din Ofcea, lângă Panciova cu prețul esclamării de 2906 fl. 52 cr. specificat în planul de renovare ce se poate vedea la subscrisul presidiu al comitetului parochial gr. or. rom. din Ofcea.

Licitațiunea minuendă se va ținea Duminecă în 3/15 Iunie 1890. la 10. oare nainte de ameză în Ofcea.

Întreprinzătorii, cari doresc a primi această lucrare, sunt invitați a se prezenta în această zi în comună, unde li-se vor face cunoscute condițiunile acestei lucrări și la începutul licitațiunei vor depune un vadiu de 10% în bani, care vadiu în cazul primirei lucrului va rămânea depus în lada bisericii până la finirea și colaudarea lucrului îndeplinit.

Resultatul licitațiunei intră în putere de drept numai după aprobarea lui din partea Venerabilului Consistoriu diecesan al Caransebeșului.

Ofcea (Bányos), 13. Maiu 1890. [13] 1—3

Georgiu Mircea, Damian Popescu,
președintele comit. parochial. notariul comitetului parochial.

Concurs.

Conform ordinăciunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 28. Martie 1890. Nr. 138. B. se escrie concurs pentru întregirea postului de capelan pe lângă neputinciosul preot Eremia Pavloviču din Costeiu, comitatul Timișului, cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele acestui post de capelan sunt: *atreia parte din toate venitele îndatinat ale parochiei.*

Ceice doresc a reflecta la acest post sunt poftiți a-și trimite recursele instruate conform statutului organic și a regulamentului pentru parochii, până la terminul espus, adresate Comitetului parochial, prin oficiul protopresviteral al Vêrșetului la Mercina p. u. Varadia.

Recurentii sunt invitați în vreo Duminecă seau serbătoare a se prezenta în s. biserică spre a-și areta desteritatea în cântare și cuvântare.

Costeiu, în 23. Aprilie 1890.

[11] 3—3

Comitetul parochial.

Cu conțelegerea mea Ioan Popoviciu, protopresviter.

Cel mai bun mijloc contra tuturor insectelor se află de vindut în aproape două mii de deposite și e peste tot cunoscutul

carele earăși s'a inlesnit.

Sticlele veritabile sunt pvovēzute cu numele J. Zacherl și costau de acum înainte:

15 cr., 30 cr., 50 cr., 1 fl. — cr.

Aceasta specialitate aleasă nimicesce cu putere și înțeală surprinzătoare toate insectele în locuințe, cuini, hoteluri, mobile și vestminte precum și cele de pe vitele domestice în staluri, și de pe plante în florării și grădini. Crea-ce se cânteresce în hârtie goală nu e de loc o „Specialitate a lui Zach-rl“.

Se află de vnzare la domni:

în Caransebeș:	Eperjesi & Fuszfaș, Bistics Alexandru, apotecă. Carol Schwab. H. Rosenfeld. Filip J. Müller. H. Perlfaster & Sohn.
în Bocșa-mont.:	Marcu Welsz. Edmund Petz
în Logoj:	Sigmund Bäuml. Németh & Klein. Ant. Schieszler's Söhne. Indovic Vétes. Alexandru Karl. Körösy Ladislaus. A. Schnitzer.
în Nădrag:	M. Mihajla.
în Reșița:	Iacob Frankl.

[9] 5—10